

Høringssvar til Kirkerådet: Ny plan for kirkelig undervisning og læring

Fra IKO – Kirkelig pedagogisk senter 15. mai 2023

Kommentar til kapittel 1: Innledning

IKO mener at innledningen bør starte med å definere begrepet «kirkelig undervisning og læring», og forklare hvorfor disse ordene er satt sammen til ett begrep, på tross av forskjellen på begrepene undervisning og læring. Det bør begrunnes hvorfor man mener det er relevant å lage en plan for læring, når man i pedagogikken sier at det kun er undervisning som kan planlegges, mens læring ikke kan planlegges.

IKO mener at innledningskapittelet bør presentere en definisjon av undervisning, slik det er gjort forsøk på i kapittel 4. IKO mener at definisjonen må vise at undervisning ikke bare forstås som aktiviteter der tilegnelse av kunnskap er målet, men også som aktiviteter som vil gi læring gjennom deltakelse og fellesskap. Undervisning må forstås som et begrep som omfatter å la deltakerne, særlig barn og unge, ta del i praksiser og fellesskap på sine premisser.

Kapittelet starter med en formålsbeskrivelse, som handler om kristen livstolkning og å leve og vokse i den kristne tro. Når målgruppa er utvidet til alle døpte og interesserte, bør formålet formuleres slik at det også oppleves som åpent for de som er interesserte i kristendom og kristen tro, men som ikke selv definerer seg som innenfor.

IKO savner målsetninger som gjør at kirken kan vite om den lykkes med arbeidet med kirkelig undervisning og læring.

IKO mener at avsnitt 3 i innledningen er skrevet med for sterkt tilbakeskuende blikk. Det bør være en plan som forteller hvor vi skal, ikke hvor vi har vært. Planen må skrives som en framoverrettet plan, selv om trosopplæringsreformen er en viktig bakgrunn for dette plandokumentet.

Når det gjelder disposisjonen av planen, bør kapittel 4 om pedagogisk grunnlag komme før kapittel 3 om innholdet i kirkelig undervisning og læring. Det pedagogiske grunnlaget må også ligge til grunn for innholdet, i samspill med teologien.

Kommentar til kapittel 2: Teologisk grunnlag for kirkelig undervisning og læring

IKO oppfatter forslaget til kapittel 2 som en dogmatisk framstilling av noen poenger som skal ligge til grunn for måten man tenker om kirkelig undervisning og læring. Vi mener dette ikke er et godt grep for dette kapittelet. Kapittelet om det teologiske grunnlaget for kirkelig undervisning og læring bør være en formålsbeskrivelse og begrunnelse for hvorfor undervisning skal være en viktig del av kirkens virksomhet. Det kan også komme klarere fram hvordan kunnskapssynet og innholdet i planen begrunnes teologisk.

IKO verdsetter at dåpen betegnes som grunnlaget for kirken og løftes fram som en mulighet hele livet. Samtidig undrer vi oss over at dåpen er så sentral i denne planen, når ett av de overordnede grepene i planen skal være å utvide målgruppen fra «alle døpte» til «alle døpte og interesserte». Da må formålet og begrunnelsen se videre enn kun til misjonsbefalingen og dåpen. Læringssynet må være flerdelt, slik at fellesskap og deltakelse ikke er enerådende som læringsformer i planen. En må kunne søke kirkelig undervisning og læring for å få kunnskap og innsikt, uten at dåp verken er en forutsetning eller et mål. En av målsetningene med kirkelig undervisning og læring bør være at så mange som mulig skal få kunnskap og forståelse for kristendommen som en sentral del av vår kulturarv, både i Norge og Europa. Å kunne noe om kristendom hjelper en til å forstå det samfunnet som en er en del av, og bør derfor være et mål i seg selv. Det må kunne være mulig å delta uten å måtte innlemmes i et fellesskap eller å måtte være med på en gudstjeneste.

I kapittel 7 slås det fast at kirkelig undervisning og læring også skal omfatte samarbeid med skole, barnehage og SFO. Her er det andre rammer for innhold og deltakelse enn i kirkens egne undervisningstiltak. Det er behov for en refleksjon rundt dette også i innledningen, og det bør påvirke hvordan formålet formuleres.

Under avsnittet «Jesus Kristus, vår frigjører» henter planen inn perspektiver fra kontekstuell teologi, og skriver om makt og privilegier. IKO mener at dette avsnittet er viktig, men at poenget med avsnittet bør framgå av overskriften på en bedre måte. Strukturen i kapittelet, som er gitt av Treenigheten, er ikke dekkende for innholdet i avsnittene.

Det er viktig å minne om at det ikke er kirken som har en misjon, men at det er Guds misjon som har en kirke for å virkeliggjøre Guds vilje i verden. Planen virker å ha en mer introvert kirkeforståelse, der en ønsker at menneskene skal komme til kirken og kirkebyggene, i stedet for at kirken skal gå ut til menneskene der de er.

IKO støtter at det samiske perspektivet skal være tydelig med. Men det gjøres ikke godt rede for måten begrepet *sivdnidit* blir tatt inn i den teologiske grunnlagstenkingen på.

Det oppleves mer som et ønske om å vise at en tar det samiske perspektivet på alvor, enn en utdypet forståelse av det teologiske grunnlaget.

Kommentar til kapittel 3: Innhold i kirkelig undervisning og læring

IKO mener at kapittelet om innholdet i kirkelig undervisning og læring må komme etter kapittelet om pedagogisk grunnlagstenkning og læringssyn, og at innholdskapittelet i større grad må reflektere bevisste pedagogiske retningsvalg.

IKO mener at innholdet i kirkelig undervisning må ta utgangspunkt i de lærendes livsverden, eksistensielle spørsmål og andre kontekstuelle hensyn. Planen bør vise hvordan kirkelig undervisning skal balansere mellom en innholdssentrert og en barnesentrert/lærende-sentrert pedagogikk.

I planforslaget er det lagt vekt på læringsformer som handler om deltakelse og fellesskap. Undervisningsformene og innholdet må samsvare med dette. IKO mener at man i større grad kan la trospraksiser, undervisningspraksiser og læringsinnhold bli definert sammen. Når vi leser og fortolker bibeltekster, lærer vi ikke bare innholdet i tekstene, men vi lærer også bibellesing og -fortolkning som en kristen praksis. Når vi deltar i en gudstjeneste, gir det både læring om gudstjenestens innhold og læring som deltakelse i praksisen.

IKO er enig i at innholdselementene skal bidra til livstolkning og livsmestring. Dette er begreper som har fått sterkt feste i kirkelig undervisning etter trosopplæringsreformen. Læringsinnholdet, både praksiser og fortellinger, gir redskaper til livstolkning og livsmestring. Det er et godt valg å la begrepene være overbyggende for innholdet heller enn én av tre deler av innholdet.

Det korte avsnittet om livstolkning og livsmestring til slutt i kapittelet bør enten understreke kunnskapselementenes rolle som livstolknings- og livsmestringsredskaper og flyttes framover i kapittelet, eller tas helt bort. Slik det står nå, kort og upoengtert, undergraver det begrepens sentrale betydning i dagens forståelse av kirkelig undervisning.

Det er riktig at kirkearkitektur og kirkekunst viser at kirken aldri har vært et rent lokalt eller nasjonalt prosjekt. Men mesteparten av kunsten er likevel kontekstuell, og gir et bilde av for eksempel Jesus som en som ligner majoriteten i Norge. Disse kunstuttrykkene bør adresseres i undervisningen, og balanseres ved å inkludere kunstuttrykk fra forskjellige kulturer og epoker. Vi viser til avsnittet om makt og privilegier i kapittel 2.

Hvis det er tenkt at de planlagte rammeplanene skal struktureres med utgangspunkt i de tre overskriftene «Bibel, tekst og fortolkning», «Kirkens kultur og tradisjon» og «Kristen tro i praksis», bør dette skrives eksplisitt i overordnet plan.

Kommentarer til kapittel 4: Pedagogisk grunnlagstenkning og læringssyn

IKO mener at kapittelet om pedagogisk grunnlagstenkning og læringssyn må strammes kraftig opp for å kunne fungere som en programerklæring for kirkelig undervisning og læring. Kapittelet inneholder mange løse tråder i form av gode intensjoner, men vi savner et klart grunnlag og en retning.

Synet på læring og undervisning som legges til grunn i de to første avsnittene bør klargjøres og utdypes. Denne oppgaven ville vært mye lettere dersom en ikke brukte det sammensatte begrepet «kirkelig undervisning og læring». Ved å heller lage en plan for kirkelig undervisning, kunne man fortalt hvordan man med ulike former for undervisning (i vid forstand) ville legge til rette for ulike former for læring. I stedet strever planen med å sidestille disse to ulike begrepene, og det blir vanskelig å skille mellom «kirkelig undervisning og læring» som et arbeidsfelt og som et fenomen.

IKO mener at grunnlagskapittelet legger for stor vekt på utfordringsbildet (jf. tidligere kommentarer om en «tilbakeskuende» plan), og for liten vekt på pedagogiske grunnlag som for eksempel danning og barns rett til åndelig utvikling.

Selv om formuleringene i plandokumentet ikke bør være tilbakeskuende, bør planen ivareta den gode oppmerksomheten som er rettet mot barn og unge i trosopplæringsreformen. «Gud gir – vi deler» retter mye oppmerksomhet mot barnet som den lærende. IKO mener at den nye planen kan styrkes ved å skrive mer om forholdet mellom barnesentrert pedagogikk og innholdssentrert pedagogikk.

I avsnittet «Kirkelig undervisning og læring i en større sammenheng», om at teori om læringsbaner må ha betydning for kirkelig undervisning, sies det ikke noe om hva denne teorien skal ha å si for hvordan vi faktisk arbeider med dette. IKO mener at barn og unges tilhørighet i hjem og familie må utgjøre en solid del av det pedagogiske grunnlaget for kirkelig undervisning og læring, i langt større grad enn det som kommer fram av planforslaget.

I overskriften for del 2 av kapittelet brukes begrepene «tilhørighet og trygghet». IKO mener at tilhørighet og trygghet er gode læringsmål i fellesskapsorientert menighetspedagogikk.

Kommentarer til kapittel 5: Likeverdig deltagelse og medvirkning

IKO mener at dette kapittelet framstår som en liste med gode intensjoner, mer enn en plan. Det må være mulig å følge opp målsetningene med overkommelige tiltak, og det må være mulig å forstå hvem som er i posisjon til å iverksette slike tiltak. Bruken av passive verbformer i avsnittet om prinsipper for likeverdig deltagelse tilslører dette.

Planen påpeker (både i kapittel 4 og 5) at flere grupper har et særskilt behov for fritidsarenaer uten prestasjonsfokus. IKO er enig i dette, men vil likevel påpeke at for mange i disse gruppene er det også behov for å bidra og prestere, for å oppleve forventninger, mestring, utvikling og tilhørighet til fellesskapet.

Kapittelet bruker ordene funksjonsnedsettelse og funksjonshemmende barrierer. IKO anbefaler at planen også setter søkelys på psykososiale utfordringer og økonomiske utfordringer. Dette krever annen type inkludering og medvirkning, enn det mange vil legge i begrepet funksjonsnedsettelse.

IKO mener at planen må være bedre på å forklare og utvide forståelsen av begrepet universell utforming. Det er en generell utfordring i Den norske kirke at bygninger og lokaler har dårlig tilgjengelighet. Denne utfordringen gjelder ikke kun kirkelig undervisning og læring. Det er behov for en overordnet strategi for universell utforming i Den norske kirke. Prinsippene i planen for kirkelig undervisning og læring må i større grad rette seg spesifikt mot undervisningsmateriell og pedagogikk.

IKO mener at det er for langt mellom prinsippene og hvilken praksis som er mulig å få til. Dette gjelder særlig prinsippet om at man bør unngå bruk av bygg, rom og steder med dårlig tilgjengelighet. I praksis vil dette si å stenge mange kirker og leirsteder for all aktivitet.

Planen ser ut til å være skrevet med et ønske om at alt skal passe for alle. IKO mener at det bør legges mer vekt på å sikre at det finnes likeverdige tilbud for alle, og eventuelt mer om hva likeverd betyr i denne sammenhengen.

Kommentarer til kapittel 6: Samisk kirkeliv

Ved siden av å verdsette at samisk kirkeliv er inkludert i planen, har IKO ingen kommentarer til dette kapittelet.

Kommentarer til kapittel 7: Samarbeid og kirkelig undervisning og læring

IKO er glad for at foreldre, foresatte og faddere løftes fram som sentrale i kirkelig undervisning og læring. Men det synes som om vekten er lagt på disse som støttespillere for den kirkelige aktiviteten. Hjemmet er helt sentralt i barns, unge og voksnes liv. Det er viktig at kirken enda mer vektlegger sin rolle som støttespiller for hjemmet og den opplæringen som skjer der. Kirkens jobb er å støtte hjemmet, og ikke motsatt.

Kirken «samarbeider» ikke med frivillige. Overskriften må samsvare med poenget i teksten.

Kommentarer til kapittel 8: Lokalt planarbeid

IKO mener at kapittelet er skrevet tilbakeskuende, mens det heller burde vært skrevet som en framoverrettet plan.

IKO mener at det lokale planarbeidet må framstå som en kontinuerlig prosess, hvor evaluering og videreutvikling er en viktig del av arbeidet. Dette poenget undergraves av setningen «Det er nødvendig at menigheten ser på sine aktiviteter knyttet til kirkelig undervisning og læring på nytt.»

Spørsmål 14: Utdypende kommentarer til spørsmål 13

Selv om en ser at det å behandle rammeplanene i Kirkerådet vil være forenklende, mener IKO at arbeidet med rammeplaner for kirkelig undervisning og læring er et så grunnleggende og viktig arbeid for Den norske kirke at det bør forankres i Kirkemøtet. En bred og god saksbehandling vil involverer mange og forhåpentligvis sørge for at flere får eierskap til rammeplanene.